

UN STUDIU COMPARATIV AL BUNELOR PRACTICI ÎN DOMENIUL LECTURII -REZULTATELE PROIECTULUI EUROPEAN ADORE-

Prof. Brândușa Chelariu

Proiectul internațional ADORE a demarat în anul 2006 și a avut ca participante unsprezece țări, printre care și România. A fost propus de o echipă de cercetători din Germania, ca urmare a rezultatelor slabe obținute de adolescenții din multe țări din Europa, în domeniul abilităților de lectură. Un studiu realizat în America, în anii '70, arată că angajații folosesc la locul de muncă texte care, în proporție de 70%, corespund nivelului de dificultate al cunoștințelor din clasele superioare de liceu. Abordând situația invers, putem spune astfel: persoanelor care nu pot înțelege ce citesc, le lipsesc competențe fundamentale. Testările PISA au vrut să conștientizeze publicul larg asupra acestui fapt. Capacitatea de a citi și de a înțelege textele în mod adecvat este una dintre competențele de bază pentru a participa la viața socială, la viața școlii, pentru a avea abilități profesionale și pentru a învăța pe toată durata vieții. În Uniunea Europeană, procentul cititorilor slab performanți a crescut de la 21,3% în 2000 la 24,1% în 2006, ceea ce înseamnă că un sfert dintre cei care părăsesc școala nu corespund cerințelor societății contemporane. Instruirea în domeniul cititului este privită astăzi ca un element cheie, ce nu mai ține doar de domeniul însușirii limbii materne. Cititul este baza învățării pentru toate materiile, un element esențial în orice serviciu, în toate domeniile învățării de lungă durată. În consecință, experții educaționali accentuează faptul că, la sfârșitul învățământului obligatoriu, elevii trebuie să fie capabili să recunoască ideea principală dintr-un text, să selecteze informații relevante și să realizeze conexiunile de bază între acestea.

În cadrul proiectului ADORE, 35 de specialiști din universități și centre de formare a adulților din unsprezece țări europene au încercat să definească criteriile care guvernează în școală buna practică în domeniul cititului. De aceea, între 2007-2008, echipe transnaționale din cadrul proiectului au vizitat școli care au putut oferi asemenea exemple de succes. În timpul acestor vizite, au fost analizate lecții și proiecte în contextul unor programe școlare și a unor politici educaționale specifice.

Dar cine este „adolescentul care se luptă cu lectura”? Conform modelului PISA, „a struggling reader” este cineva care eșuează în atingerea nivelului doi de competență, în toate cele trei dimensiuni: „recuperarea informației”, „interpretarea textelor” și „reflecția și evaluarea”. La capitolul „recuperarea informației”, un cititor slab performant nu va fi capabil să identifice informații care să îndeplinească anumite criterii. În ceea ce privește dimensiunea „interpretarea de text”, acest adolescent va avea probleme în a identifica ideea principală, în înțelegerea conexiunilor dintre diferite paragrafe și în construirea sensului unei secvențe de text (acolo unde informația nu e evidentă și unde sunt necesare corelații la un nivel mai profund). În cadrul dimensiunii „reflecție și evaluare”, etapă care necesită ca cititorul să coreleze activitățile menționate cu experiențele personale și cu părerile proprii, un cititor slab performant nu va fi capabil să compare sau să realizeze legături între informațiile din text și informațiile exterioare acestuia. Trebuie precizat faptul că adolescenții care se luptă cu lectura nu sunt analfabeți. Ei pot citi, dar nu sunt capabili să se ridice la standardul cerințelor pe care le presupune un text mai complex. În consecință, au nevoie de ajutor pentru a deveni cititori competenți. Acești

tineri aparțin unui grup între 12 și 18 ani. Proiectul ADORE s-a ocupat și de tinerii de 10-12 ani și de cei care au trecut de adolescență (18-20 de ani).

Obstacolele pe care le întâmpină cititorul slab performant sunt în:

- decodarea, cititul fluent și adaptat situației de comunicare;
- înțelegerea textului, în general, sau a textului dintr-un domeniu specific;
- citirea critică, interpretarea și evaluarea conținutului, a limbajului și a elementelor textuale;
- alfabetizarea digitală și abilitățile de căutare on-line a informațiilor;
- abilități metacognitive de lectură și de învățare, citirea critică și reflecție;
- crearea și folosirea contextelor comunicaționale pentru activitățile legate de citit, în familie, în grupuri și în comunitatea școlară;
- motivația de a-și îmbunătăți calitatea lecturii pentru a învăța mai eficient;
- motivarea/implicarea în actul de a citi;
- dezvoltarea încrederii în sine, ca cititor;
- activarea și schimbarea punctului de vedere în timpul lecturii;
- răspunsul emoțional la textele literare.

Problemele pe care le întâmpină cititorul care are probleme cu lectura trebuie corelate cu factori biografici ce ar merita să fie analizați îndeaproape, printre care se numără: experiență sumară sau chiar lipsa contactului cu textele scrise în copilăria timpurie, o identificare târzie a progresului lent în domeniul abilităților de lectură, în primii ani de școlarizare, o dezvoltare insuficientă a cititului fluent și o inadecvare a capacităților de a citi și de a înțelege texte diferite.

Situația înregistrată de testările PISA între 2000 – 2009 arată că există o mare discrepanță între țările europene în termenii numărului de cititori slab performanți. Comparativ cu situația testării din 2000, numărul mediu de cititori competenți s-a deteriorat. În mod excepțional, sunt și țări care s-au reabilitat. Astfel, Polonia și-a redus cu succes rata cititorilor mediocri de la 31% la 16.2%. Elveția, Ungaria, Germania și Finlanda au obținut, de asemenea, succese. Rezultatele obținute de elevii români pentru anul 2009 sunt aproape identice cu cele obținute în 2006. La citire/lectură, de pildă, România a ocupat locul 49 din 65 de țări participante, situându-se pe locul antepenultim între țările europene, înaintea Albaniei și Muntenegrului. La testare, au participat 4776 de elevi din 159 instituții din România, din mediul urban și din mediul rural, din școli vocaționale, profesionale, dar și din licee teoretice. Marja de eroare a rezultatelor obținute este 2,7%.

Factori de risc în creșterea numărului de cititori slab performanți

Studiul realizat de proiectul ADORE demonstrează că sunt trei factori de risc ai creșterii numărului de cititori slab performanți:

1. Diferența abilităților de lectură înregistrată între sexe. Deși sunt diferențe notabile între țările Uniunii Europene, în general, fetele au un scor superior la toate testările PISA. Conform testării din 2006, din grupul cititorilor slab performanți fac parte adolescente de cincisprezece ani în proporție de 17,65, iar băieți de aceeași vârstă, 30,4%. Până și în Finlanda, unde scorul

performanțelor în domeniul lecturii este foarte ridicat, fetele depășesc băieții cu 51%. Aceste diferențe între băieți și fete sunt alarmante deoarece 40 de puncte pe scara evaluării PISA echivalează cu un an de instruire în sistemul de învățământ! În studiul prof. Christine Garbe de la Universitatea din Lueneburg (Germania) pot fi urmărite cinci domenii stabile în care se creează diferențe ale performanțelor de lectură:

- cantitatea și frecvența cititului – fetele citesc mai des și mai mult decât băieții;
- materialele oferite spre lectură și preferințele – fetele citesc alte cărți, reviste și texte electronice decât băieții;
- modalități de lectură – fetele citesc în mod diferit față de băieți;
- plăcerea de a citi și implicarea afectivă – fetelor le place mai mult să citească și găsesc o mai mare satisfacție în lectură decât băieții;
- realizarea performanțelor în domeniul cititului – fetele au performanțe mai bune la citit decât băieții, mai ales când li se cer sarcini specifice de lucru.

Interesante ni se par și observațiile, în privința preferințelor de lectură pe care le manifestă fetele și băieții. Astfel:

Fetele preferă:	Băieții preferă:
Narațiuni despre relații, animale și povești de dragoste, în care destinul uman este în centrul atenției: în sens larg sau psihologic, ceea ce se cheamă „povestiri de interes general-uman”.	Suspans și acțiune: eroi care trebuie să dovedească anumite trăsături de caracter în aventuri, în bătălii și care trebuie să întâlnească provocările.
Subiecte care trimit la: <ul style="list-style-type: none"> • viețile personale ale eroilor; • situații particulare în care se află aceștia; • experiențe legate de mediul social. 	Subiecte care trimit la: <ul style="list-style-type: none"> • ținuturi exotice, timpuri îndepărtate din punct de vedere istoric (de exemplu, epoca medievală); • narațiuni cu scenarii spectaculoase, neașteptate; • Acest lucru s-ar putea traduce în felul următor: băieților le plac povestirile despre ținuturi și timpuri îndepărtate, cărțile fantasy sau science-fiction.
Povestiri care se referă la relații și au implicații psihologice.	Povestiri cu un conflict exterior, puternic evidențiat (învingerea unor obstacole, a unor dușmani, situații în care faci față provocărilor).
Fetele sunt pasionate de lectură și se implică emoțional.	Băieții sunt pasionați de lectură când se raportează la fapte. Le place să păstreze o anumită distanță față de materialul pe care-l citesc sau le place „să plonjeze” în lumi stranii, fantastice și exotice.
Fetele preferă să citească texte realiste și texte cu care se pot identifica.	Băieților le place umorul, le plac glumele, parodia și toate formele de umor exagerat; acestea sunt, totodată, și modalități prin care ei mențin distanța față de lumea ficțională.

2. *Statutul social al familiilor din care provin cititorii.* Studiul PISA a arătat că originea socială și capitalul cultural al unei familii poate fi corelat adesea cu performanțele de cititor ale copilului. Dintre toate țările participante la proiectul Adore, Finlanda poate fi privită ca un model în această privință. Rezultatele de excepție ale finlandezilor la testările PISA au arătat că, la ei în țară, s-a minimizat impactul condițiilor socio-economice asupra performanțelor în domeniul cititului. Chiar elevii care aparțin categoriilor sociale dezavantajate au avut rezultate peste media obținută în țările Uniunii Europene.

3. *Statutul de emigrant.* Testarea PISA a scos în evidență că există un al treilea factor de risc, și anume, „trecutul de emigrant”. Această expresie se referă la elevul cu cel puțin un părinte care nu s-a născut în țara unde a avut loc testarea. S-a observat totuși că elevii în familiile cărora s-a vorbit limba testată s-au descurcat mai bine decât elevii ai căror părinți vorbeau în familie, limba natală.

Proiectul ADORE

Pe fundalul problemelor subliniate mai sus, proiectul ADORE și-a propus să stabilească o bază teoretică pentru cercetarea ulterioară a cazurilor de bună practică, din cele unsprezece țări participante. Metodele de căutare a acestor exemple pozitive au fost lăsate la decizia partenerilor din proiect, fiecare cunoscând condițiile specifice din țara din care provine. Cu toate acestea, s-a observat repede, că abordarea cazurilor-model în domeniul instruirii cititului, a avut două soluții, ilustrative în acest sens sunt Elveția și Germania. În Elveția abordarea s-a făcut *de sus în jos*. Centrul de instruire în domeniul cititului de aici a luat legătura cu licee vocaționale și cu școli generale, cu instituții educaționale, identificând astfel cele mai bune zece proiecte în domeniul lecturii. Criteriile de selecție a acestor proiecte au fost: focalizarea pe problema adolescenților care au probleme cu lectura, selectarea proiectelor care au o bază științifică și principiul contrastului maxim. Metoda *de la bază către vârf* a fost aleasă de echipa din Germania. Cei de aici au desfășurat o activitate de cercetare în șaisprezece state federale, contactând toate instituțiile de formare a profesorilor din aceste landuri, pentru identificarea în teritorii a cazurilor de bună practică, în domeniul lecturii. S-au primit aproximativ 50 de răspunsuri, iar criteriile de evaluare au fost asemănătoare cu cele folosite de echipa din Elveția.

Instrumentele de cercetare a proiectului au fost:

- un ghid de căutare a informațiilor relevante despre sistemul educațional național și culegerea celor mai importante informații despre fiecare proiect;
- o foaie de observație pentru lecțiile la care au asistat echipele transnaționale și o structură de analiză pentru evaluarea acestora;
- un chestionar ce a cuprins materialele folosite pentru citit, în clasă și în școală;
- structura de principiu pentru interviurile cu profesorii;
- structura de principiu pentru interviurile cu elevii.

Aceste instrumente de lucru au stat la baza căutării exemplilor de bună practică și au condus la realizarea unui model care ilustrează cum se realizează o instruire performantă în domeniul cititului.

Elemente cheie pentru o instruire de calitate

În final, au fost stabilite șaisprezece elemente cheie de care depinde o instruire de calitate a adolescenților care „se luptă” cu lectura. Ne-am oprit asupra a nouă dintre ele, pe care le-am considerat ca având cel mai mare impact în remediarea problemelor pe care le au cititorii slab performanți.

Elementul cheie numărul 1 – Crearea unui model încurajator de interacțiune între profesor și elev și între elevi. Mulți adolescenți care au probleme cu lectura nu au motivația de a se implica în lucrul cu textul, datorită modului în care se percep pe ei înșiși ca cititori. Deși au învățat să citească în școala primară, acești tineri „se văd” ca *non-cititori*, această percepție accentuându-se de-a lungul mai multor experiențe frustrante din școală. Învățarea centrată pe elev presupune roluri noi pentru toți „actorii” clasei. O perspectivă contemporană asupra acestei colaborări arată că există un mecanism al reciprocității în procesul predării și al învățării, mecanism prin care elevul care „se luptă” cu cititul este încurajat să-și asume un rol activ în lectură. Interacțiunea dintre profesor și elevi și cea dintre elevi trebuie organizată în așa fel, încât niciun elev care are probleme cu lectura să nu se simtă umilit. Acest lucru se întâmplă numai dacă profesorul valorifică diversitatea ca o sursă excepțională de a interpreta un text, oferindu-i astfel fiecărui cititor partea sa de contribuție.

Elementul cheie numărul 2 – Evaluarea constantă și sistematică a elevilor. În procesul instruirii, evaluarea are rolul de a corecta procesul educațional, în funcție de nevoile elevilor. Evaluările ajută la stabilirea punctelor tari și a punctelor slabe ale unui elev în procesul lecturii. Ele folosesc ca instrumente de a-i informa pe adolescenți despre felul în care își vor putea îmbunătăți performanțele în domeniul menționat. Evaluările pot fi realizate sub formă de teste, chestionare, interviuri, discuții, a portofolii etc. Autoevaluarea este și ea foarte importantă, deoarece necesită din partea elevului cunoștințe despre strategiile de lectură și despre cum pot fi ele aplicate în procesul de evaluare. În același timp, implementarea autoevaluării îi face pe elevi mai conștienți de nevoile individuale de învățare. Ei își vor da seama că sunt agenți activi în procesul de învățare.

Elementul cheie numărul 3 – Implicarea elevilor în procesul de planificare a învățării. Modul în care elevii își dirijează procesul de învățare este cuprins în conceptul de *auto-reglare*. Acest concept include mai multe componente, printre care și procesele motivaționale, perfecționarea strategiilor de învățare, rezultatele învățării și resursele mediului înconjurător folosite pentru ca un elev să-și atingă scopul. Un elev nu poate învăța dacă nu are posibilitatea de a alege felul potrivit în care să studieze sau fără un control exterior asupra procesului de asimilare a cunoștințelor.

În literatura de specialitate, implicarea elevilor în procesul de învățare trebuie corelată cu două procese care pot fi considerate ca variabile - cheie când vine vorba de lucrul la clasă. Prima variabilă e reprezentată de *eficiența personală*. Aceasta se referă la încrederea pe care o are cineva că poate să-și atingă scopul (educațional) prin forțele proprii. Experiența ne arată că elevii au tendința să nu mai acționeze sau să arate o minimă perseverență atunci când întâmpină dificultăți. Eficiența personală, ca agent activ în procesul de învățare, se manifestă

atunci când un elev are performanțe școlare, are parte de aprecieri pozitive de la părinți, profesori sau când își compară rezultatele sale cu rezultatele altora. *Scopurile* reprezintă cealaltă variabilă a implicării elevilor în procesul de instruire. Aceste ținte, finalități, pe care elevul și le propune, ajutat de profesor, îl vor ajuta să-și fixeze standarde, în funcție de care își va putea evalua progresul și se va putea focaliza asupra sarcinilor relevante de lucru.

Elementul cheia numărul 4 – Alegerea unor materiale care să trezească interesul elevilor. Un elev care are probleme cu lectura poate demonstra capacități cognitive superioare și poate persevera în studiu, dacă textul se potrivește cu gusturile sale. În termenii practicii educaționale, este foarte important să promovăm texte pe care elevul le consideră relevante și interesante; acestea sunt texte *autentice* pentru adolescenți. Cititorul *autentică* textul, raportându-se cu interes la el și investindu-l, în procesul de lectură, cu sens. În Germania, de exemplu, sunt relevante două criterii de selecție a textelor: *diversitatea subiectelor* (de aceea sunt folosite frecvent articole din ziare) și *texte conectate direct la viața elevilor*, preferându-se texte specifice literaturii adolescenților, în detrimentul textelor clasice, din literatura națională și internațională. În Norvegia, profesorii creează adesea materiale adaptate pentru elevii lor. În ultimii șapte-opt ani, editurile au dezvoltat o adevărată „industrie” de adaptare a textelor clasice, astfel încât adolescenții care au probleme cu lectura pot avea acces la variante simplificate, ale unor texte fundamentale.

Elementul cheie numărul 5 – Predarea tehnicilor cognitive și metacognitive de lectură. Tehnicile cognitive sunt reprezentate de strategiile de lectură și activitățile care-l fac pe elev să-și atingă scopurile legate de citit. Tehnicile metacognitive sunt cele care implică un plan conștient, monitorizat, reglat în permanență și autoevaluat în procesul comprehensiunii textului supus lecturii. De obicei, acestea sunt descrise în trei categorii: a. activități care preced actul lecturii; b. activități care se desfășoară în timpul lecturii; c. activități care se desfășoară după lectura propriu-zisă. Elevii care se luptă cu lectura evită implicarea conștientă în procesul cititului și nu sunt capabili să înțeleagă problemele pe care le au în privința înțelegerii textului. Când cercetătorii au comparat elevii care au probleme cu lectura cu cei care nu au probleme în acest domeniu, au ajuns la concluzia că cei din a doua categorie își pot adapta strategiile de lectură și pot să-și monitorizeze strategiile și performanțele în timpul cititului, în vreme ce primii nu reușesc să facă acest lucru. O lecție ținută pentru clasa a VII-a în Ungaria, a fost considerată un model în acest sens. Este vorba de o lecție de biologie, intitulată „Ce se va întâmpla cu omenirea?”. Profesoara s-a concentrat asupra tehnicilor metacognitive de citit și de învățat. Mai întâi, ea și elevii au căutat ideea principală, citind textul în gând, mai apoi au interpretat ideea principală, gândind cu voce tare, au subliniat cuvintele-cheie din ideea principală, au interpretat fotografiile (inclusiv diagramele), au citit anumite secvențe găsind informații relevante pentru interpretarea textului și au comentat fotografiile care însoțeau textul, apelând la cunoștințele lor anterioare. Pentru a-i ajuta pe elevi să-și sintetizeze ideile, profesoara punea întrebări de genul: „Ce consecințe implică o afirmație ca cea din paragraful de față?”. Întrebarea se baza pe informațiile noi, dar și pe cunoștințele anterioare. Este important ca aceste strategii de lectură să fie practicate și la alte materii, nu doar pe textele studiate la limba maternă. În felul acesta, elevii vor fi motivați să-și disciplineze, să-și îmbunătățească stilul în care citesc orice text, din orice domeniu, adaptând strategiile de lectură, în funcție de context.

Elementul cheie numărul 6 – Crearea unui mediu de lectură stimulativ. Cercetările în domeniu au arătat că „experiența pozitivă a cititului depinde de un mediu care să-i încurajeze și să-i stimuleze pe elevi pentru lectură”. Echipa elvețiană a stabilit că, pentru crearea unui mediu propice lecturii, există „Modelul celor trei piloni”:

1. *Oferte de lectură interesante* – profesorul trebuie să caute materiale diverse și adecvate profilului cititorului care are probleme cu lectura: autori facili, cărți preferate de marea majoritate a adolescenților, scrieri nonficționale, cărți comice, ecranizări, cărți audio, cărți interactive, ziare, cărți de benzi desenate.

2. *Locuri motivatoare pentru provocarea interesului pentru lectură* – aceste locuri pot fi oriunde, în școală și în afara școlii (colțul de lectură amenajat pe un hol al școlii, într-o librărie, cititul o noapte întreagă în școală, biblioteca, cortul cititorului, tabără focalizată pe lectură, întâlniri cu autori etc.). Aceste experiențe sunt decisive pentru copii, mai ales la vârsta școlii primare și gimnaziale, mai ales în cazul celor care nu provin din familii unde cititul este o tradiție. Elevii trebuie să capete sentimentul că cititul „merită” să fie trecut în rândul activităților în care e „cool” să investești!

3. *Orientarea lecturii către domenii și interese diverse* – studiile arată că lecțiile valoroase care implică lectura, individuale sau de grup, pot fi orientate către interesul elevului, către un anumit set de cunoștințe și pot avea abordări multiple și provocatoare ale textelor: cititul liber, cititul asistat de un jurnal de lectură, cititul cu voce tare, cititul în cadrul cluburilor de lectură, autori care-și citesc textele în școală etc. În felul acesta, școlile care arată, în mod evident, că sunt prietene cu lectura împlinesc nevoi atât ale cititorilor performanți, cât și ale celor care au probleme cu lectura.

Elementul cheie numărul 7 – Sprijinul multiprofesional. Ajutorul multi-profesional poate fi găsit la mai multe niveluri: la nivelul clasei, al școlii, în inițiative publice sau particulare, la nivelul cercetării științifice. La nivel științific, de exemplu, este nevoie de o expertiză multiprofesională (specialiști în literație, psihologi, pedagogi și profesori) pentru a se realiza teste performante de diagnoză a adolescenților care au probleme cu lectura. De același grup de cercetători este nevoie pentru a fi implementate anumite strategii remediale, la nivelul clasei și, apoi, de a analiza în mod științific rezultatele obținute într-o anumită perioadă de timp. În Norvegia și în Finlanda, chiar sistemul educațional prevede, în mod legal, ca școlile să implementeze măsuri remediale care să se bazeze pe ajutor multi-profesional. O asemenea rețea multi-profesională finlandeză, care vine în sprijinul adolescentului ce întâmpină probleme la lectură, este alcătuită din: profesorul de la clasă, specialistul în probleme de educație specială, profesorul de sprijin, asistentul social, psihologul, asistenta școlii și consilierul educativ. Este o practică obișnuită ca, în cazul în care se predau lecții mai dificile, profesorul de la disciplina respectivă să solicite participarea unui profesor de sprijin. Această situație se poate permanentiza dacă în clasă sunt elevi cu o nevoie constantă de sprijin, pentru a asimila cunoștințe mai complexe.

Elementul cheie numărul 8 - Sprijinul comunității. În afară de sprijinul profesional pe care-l oferă profesorii și școlile, promovarea cititului trebuie să fie și o sarcină a politicii locale, a fundațiilor, a organizațiilor cetățenești, a rețelelor de promovare a lecturii. O activitate de acest gen, de proporții uriașe, s-a desfășurat în Norvegia. Activitatea a fost concepută pentru patru ani și s-a

numit „Norvegia citește”. Pentru aceasta au fost tipărite în sute de mii de exemplare zece romane, care corespundeau unor gusturi diferite de lectură. Fiecare cetățean al Norvegiei a primit gratuit exemplare ale cărților selectate în proiectul menționat. Timp de patru ani, s-au realizat emisiuni radio și televizate, în care s-a discutat despre personaje, despre acțiunea romanelor respective, despre autorii cărților, despre posibile ecranizări, despre felul în care pot avea o valoare estetică sau educativă specială unul sau altele dintre aceste romane, despre alte finaluri posibile. S-au făcut clasamente ale preferințelor, s-au scris nenumărate recenzii ale criticilor, dar și ale cititorilor obișnuiți. Ideea de bază a fost că întreaga Norvegie a trăit această aventură a cititului cu o pasiune greu de egalat, printr-o altă activitate!

Elementul numărul 9 – Expertiza profesorului și formarea lui profesională. Oricât de inovatoare ar fi proiectele educaționale, ele rămân ineficiente, atât timp cât „actorii” nu au expertiza necesară pentru a transfera teoria în practică. De exemplu, într-o școală din Germania, o profesoară tânără a considerat că modul în care poate aborda eficient un text pentru adolescenții care au probleme cu lectura a fost să-i pună să citească, pe fiecare dintre ei, câte o frază! Cercetările în domeniul lecturii ne arată că o asemenea metodă este total ineficientă, atât pentru înțelegerea textului respectiv, dar mai ales pentru cititorii mediocri. Aceștia vor pierde vremea să silabisească fraza ce le revine, nu vor avea imaginea de ansamblu a fragmentului respectiv, și, în mod sigur, după ce vor fi încheiat de citit partea lor, își vor pierde interesul pentru ce se întâmplă în restul timpului. Cu toate acestea, tânăra de la catedră nu era conștientă de problemele pe care le ridică metoda sa. Mai mult, era mândră de faptul că a absolvit două facultăți, Facultatea de Litere și Facultatea de Arte, și menționa că e interesată mai mult să interpreteze texte literare complexe, decât să facă „alfabetizarea” celor din clasa ei, care se dovedesc cititori mediocri.

În Norvegia, profesorii sunt instruiți să predea într-o manieră adaptată nevoilor acestor adolescenți care se luptă cu lectura. Ei sunt formați să implementeze metoda CRIS (Dezvoltarea independenței prin strategii proprii de învățare) lucrare scrisă de Carol Santa – o specialistă în domeniul instruirii în domeniul lecturii, din Statele Unite. Din 1990, mulți profesori norvegieni s-au pregătit în această metodă, la ei în țară sau în SUA. Expertiza acestor profesori implică o serie de competențe de nivel înalt în observarea procesului de învățare a fiecărui elev, o mare flexibilitate în felul în care aleg să răspundă nevoilor lor, organizarea și participarea la ore în echipe astfel încât să desfășoare ora, în condiții de maximă eficiență.

În timpul vizitei transnaționale, România nu a reprezentat un interes deosebit pentru culegerea cazurilor de bună practică în domeniul ameliorării situației cititorilor slab performanți. Concluzia specialiștilor care ne-au vizitat a fost că învățământul nostru este greoi (focalizat aproape în totalitate pe literatura clasică, „grea”), profesorii noștri nu beneficiază de cursuri de formare în domeniul abilităților de lectură, și, în consecință sunt foarte puține cazurile în care cadrele didactice de la alte discipline se străduiesc să urmărească progresul cititorilor slab performanți. Această categorie de elevi nu se simte valorizată pentru că profesorii români au tendința să lucreze mereu cu „vârfurile”. În plus, sistemul nostru educațional valorizează dascălii pe baza numărului de olimpici. Interesul pentru progresul elevilor care sunt deficitari în domeniul lecturii lipsește aproape în întregime. Nu există programe implementate la nivel național care să corecteze acest fenomen, și, deși majoritatea

țărilor europene au luat măsuri de ameliorare a fenomenului (vezi și tema acestui proiect ADORE), în România, despre rezultatele dezastruoase la capitolul abilități de lectură, nu s-a vorbit mai insistent, decât în ultimii doi-trei ani. Întrebarea pe care ne-au pus-o insistent specialiștii care ne-au vizitat țara și care au văzut cum se raportează la orele de curs profesorii noștri a fost: „De ce alocați atât de multă energie și atâtea resurse pentru performanțele elevilor cu un potențial intelectual ridicat, când aceștia reprezintă un procent atât de mic din populația țării? Mai puțin de 1%! Nu reprezintă ceilalți elevi, majoritatea care va asigura serviciile, economia, industria și agricultura acestei țări? Nu aveți nevoie ca și ei să se simtă valorizați, să fie, în anumite contexte, în centrul preocupărilor sistemului vostru educațional? Calitatea înțelegerii sarcinilor de lucru (respectiv capacitatea de comprehensiune a unui text) de la locul de muncă, nu este cea care asigură și calitatea actului prestat?”

La toate aceste întrebări trebuie să se găsească răspunsuri potrivite pentru ca societatea românească să poată progresa cu ajutorul unor cetățeni care știu că statul îi respectă și investește în ei (printr-o educație de calitate, adaptată nevoilor lor), chiar dacă nu sunt înzestrați cu un potențial intelectual de excepție.

Brândușa CHELARIU este profesor de Limba și Literatura Română în cadrul Colegiului Richard Wurmbrand din Iași. Absolventă a cursurilor de filologie a Facultății de Litere a Universității “Al. I. Cuza”, prof. Chelariu Brândușa coordonează Clubul de Lectură al colegiului și este implicată într-o serie de proiecte internaționale desfășurate cu alte instituții partenere.